

**МОДЕЛЬНА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА  
ДЛЯ ПЕРШОГО КЛАСУ  
ТА  
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ**

**ТИЖДЕНЬ 24  
ТЕМА ТИЖНЯ:  
«ЧАС / ЯК КЕРУВАТИ  
ЧАСОМ?»**

**Навчально-методичні матеріали до Модельної навчальної програми для першого класу /** За ред. О. Волощенко, О. Козак, Л. Гуменюк, Т. Мирошниченко, Л. Загрійчук, Г. Адамович, Я. Сенчишин. – Львів: Центр освітньої політики, 2018 р.

#### Рецензенти:

**Назаренко Г. А.**, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник проректор КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»,

**Чепурна Н. М.**, кандидат педагогічних наук, доцент, ректор КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради».

**Іванова О. С.**, учитель початкових класів середньої загальноосвітньої школи № 91 м. Львова, голова методичного об'єднання вчителів початкових класів.

В основу цих «Навчально-методичних матеріалів» покладено Модельну навчальну програму для першого класу, розроблену учасниками проекту «Нова українська школа» під керівництвом Р. Шияна та схвалену ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» для використання в загальноосвітніх навчальних закладах, які працюють у межах дослідно-експериментальної роботи всеукраїнського рівня за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації нового Державного стандарту початкової загальної середньої освіти».

У «Навчально-методичних матеріалах» використано ідеї регіональних тренерських груп і вчительських спільнот, що здійснюють пілотування Модельної навчальної програми для 1-го класу.

Видання здійснено у межах реалізації проекту «*Нова українська школа – точки зростання*».

Просимо надсилати Ваші коментарі та пропозиції до цих матеріалів на електронну адресу [new.ukr.school@gmail.com](mailto:new.ukr.school@gmail.com).



## ЗМІСТ

Орієнтовні дослідницькі / проблемні запитання: .....	4
Завдання двадцять четвертого тижня: .....	4
Очікувані результати двадцять четвертого тижня: .....	4
<b>Чим вимірюють час? .....</b>	<b>8</b>
Узагальнена таблиця .....	8
Ранкова зустріч .....	10
Розгадування ребуса для визначення слова – назви теми інтегрованого тижня .....	11
Бесіда за сюжетною картиною «Підкорюємо час» для складання візуального словничка теми .....	12
Відтворення в різних видах діяльності знань про годинник як прилад для вимірювання часу .....	14
Відтворення в різних видах діяльності знань про одиниці вимірювання часу .....	17
Підведення підсумків заняття .....	20
<b>Навіщо нам потрібно бути пунктуальними? .....</b>	<b>22</b>
Узагальнена таблиця .....	22
Ранкова зустріч .....	24
З'ясування суб'єктного досвіду учнів з проблеми, що вивчається .....	24
Гра «Що станеться, коли...» .....	25
Читання коміксу «Бути вчасно – це прекрасно» .....	25
Розв'язання повсякденних проблеми математичного змісту з метою формування пунктуальності .....	27
Підведення підсумків заняття .....	27
<b>Як керувати часом? .....</b>	<b>28</b>
Узагальнена таблиця .....	28
Ранкова зустріч .....	30
Слухання учнями казки з метою визначення проблеми дня .....	31
Дидактична гра «Як усе встигати?» .....	32
Дидактична гра «Поглиначі часу» .....	34
Підведення підсумків заняття. Інтерактивна вправа «Крісло автора» .....	35
<b>Додатки. МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ДІТЕЙ.....</b>	<b>36</b>



## Тиждень 24

### ТЕМА ТИЖНЯ «ЧАС / ЯК КЕРУВАТИ ЧАСОМ?»

4

- Чим вимірюють час?
- Навіщо нам потрібно бути пунктуальними?
- Як керувати часом?

#### Завдання двадцять четвертого тижня:

1. Ознайомити з деякими одиницями вимірювання часу.
2. Вчити цінувати час, формувати рису характеру людини – пунктуальність.
3. Спонукати бажання організувати власну діяльність впродовж дня за попередньо укладеним планом.
4. Формувати навички дослідницької діяльності, узагальнювати набуті знання та використовувати їх у повсякденному житті.
5. Навчати висловлювати свою думку, активно слухати в умовах усного спілкування, взаємодіяти з однокласниками.

#### Очікувані результати двадцять четвертого тижня:

На кінець тижня учні *знатимуть*:

- одиниці вимірювання часу – година, рік, місяць, тиждень, доба, пора року;
- окремі весняні зміни у живій природі;
- значення слова «пунктуальність»;
- деякі фактори/пристрої, які можуть перешкодити людині бути пунктуальною

*та вмітимуть*:

- користуватися календарем для вирішення повсякденних проблем;
- визначати час з точністю до години;
- самостійно проводити прості дослідження та робити висновки за їх результатами;
- складати власний план дня;
- висловлювати власну думку та обґрунтовувати її;
- співпрацювати в парі, групі, самостійно.

№ з/п	Назва освітньої галузі	Очікувані результати учіння
1	Мовно-літературна	<p><b>ВЗАЄМОДІЄМО УСНО</b></p> <p>З увагою сприймає усні репліки учителя й однокласників (вітання, знайомство, запитання, просьба, прощання) й доречно реагує на усну інформацію в діалозі</p> <p>Сприймає монологічне висловлення (казку, вірш, розповідь про події з життя або про спостереження за чимось /кимось)</p> <p>Обирає тему з декількох запропонованих і формулює 1-2 запитання до свого потенційного співбесідника («Про що би я запитав?»)</p> <p>Розповідає про вчинки улюблених персонажів за малюнками</p> <p>Уживає різні форми привітання, прощання</p> <p>Уживає відповідну до ситуації спілкування (тематика тижня) лексику і несловесні засоби (жести, міміка тощо)</p> <p><b>ЧИТАЄМО</b></p> <p>Придумує іншу кінцівку літературного твору</p> <p>Малює або добирає ілюстрації до художнього тексту (казка, вірш), створює аплікації, ліпить (напр., персонажів казок тощо)</p> <p>Читає слова із вивченими буквами</p> <p>Читає вголос короткі тексти. Під час читання робить логічний наголос</p> <p><b>ВЗАЄМОДІЄМО ПИСЬМОВО</b></p> <p>Розташовує слова у правильному порядку для утворення речення і записує його</p> <p>Розпізнає, називає і записує відому малу і велику букву «ч»</p> <p>Відтворює графічні знаки за зразком</p> <p>Впізнає, називає і записує відомі малі і великі рукописні букви</p> <p>Записує тексти з 3-4 коротких речень</p> <p>Складає і записує короткі речення (3-4 слова) з вивченими буквами</p> <p><b>ДОСЛІДЖУЄМО МЕДІА</b></p> <p>Створює в групі прості медіапродукти (стікнівка, колаж тощо) з допомогою вчителя/ вчительки, враховує мету й аудиторію</p> <p>Висловлює свої думки і почуття з приводу простих медіатекстів (мультфільм, світлини)</p> <p><b>ДОСЛІДЖУЄМО МОВЛЕННЯ</b></p> <p>Пояснює вибір букв на позначення голосних та приголосних звуків (позиція голосного звука після твердого приголосного; позиція голосного звука після м'якого приголосного; позиція приголосного перед голосним; позиція звука [й])</p> <p>Творює нові слова, замінюючи звук (або букву) у слові і пояснює значення нового слова</p> <p><b>ДРАМАТИЗУЄМО</b></p> <p>Бере на себе роль у рухливих іграх або сюжетно-рольових іграх; використовує специфічні для ролі жести, рухи</p>
2	Математична	<p><b>ЛІЧБА</b></p> <p>Відтворює в різних видах діяльності ймовірні та фактичні результати лічби об'єктів, що їх оточують (малює, викладає мозаїку, створює аплікацію, співає, складає власні лічилки тощо)</p>

	<p><b>ЧИСЛА, ДІЇ З ЧИСЛАМИ</b> Оперує числами в межах 20, розв'язуючи різні життєві проблеми Виконує дії додавання і віднімання чисел у межах 20 без переходу через розряд Знаходить помилки у математичних обчисленнях, усуває їх, виконуючи необхідні дії</p> <p><b>ВИМІРЮВАННЯ ВЕЛИЧИН</b> Розв'язує повсякденні проблеми математичного змісту, що містять групи пов'язаних між собою величин Позначає час на зображенні/ макеті циферблату годинника зі стрілками Порівнює іменовані числа, подані в одиницях довжини Виконує дії додавання і віднімання з іменованими числами, поданими в однакових одиницях вимірювання</p> <p><b>ПРОСТОРОВІ ВІДНОШЕННЯ, ГЕОМЕТРИЧНІ ФІГУРИ</b> Створює макети реальних та уявних об'єктів</p> <p><b>РОБОТА З ДАНИМИ</b> Зчитує і порівнює дані з таблиць, піктограм, схем Використовує зібрані (наявні) дані для спілкування щодо досліджуваної проблеми</p>
<p><b>3 Природнича</b></p>	<p><b>Я ПІЗНАЮ ПРИРОДУ</b> Використовує інформацію, отриману з відомих мені та запропонованих іншими джерел (книги, фільми тощо) Передбачає, якого результату досліджень він / вона очікує Проводить (самостійно) прості дослідження Фіксує здобуту інформацію / дані словами, зображеннями, символами Розповідає про власні емоції під час спостереження / дослідження</p> <p><b>Я У ПРИРОДІ</b> Аналізує явища живої природи у різні пори року (восени, взимку, навесні, влітку)</p> <p><b>Я У РУКОТВОРНОМУ СВІТІ</b> Описує найважливіші винаходи для людства</p>
<p><b>4 Технологічна</b></p>	<p><b>МОЯ ТЕХНІЧНА ТВОРЧИСТЬ І ТЕХНІКА</b> Прогнозує, яким має бути виріб, описує, як він мав би виглядати Планує послідовність технологічних операцій за допомогою дорослих Виготовляє та оздоблює виріб знайомими технологіями за допомогою дорослих</p> <p><b>Я У СВІТІ ТЕХНОЛОГІЙ</b> Дотримується безпечних прийомів праці під час використання інструментів та пристосувань Демонструє іншим результати власної діяльності</p> <p><b>Я У СВІТІ РЕМЕСЕЛ</b></p>
<p><b>5 Соціальна і здоров'язбережна</b></p>	<p><b>БЕЗПЕКА</b> <b>ЗДОРОВ'Я</b> Пояснює, що кожен учинок має наслідки, спираючись на власний досвід та на приклади літературних героїв, персонажів</p>

	<p>мультфільмів тощо</p> <p>Складає план дій щодо підтримки свого здоров'я</p> <p>Пояснює вплив способу життя, здорової поведінки та корисних звичок на здоров'я людини</p> <p><b>ДОБРОБУТ</b></p> <p>Об'єднується з іншими дітьми у групу для навчання та гри</p> <p>Дотримується правил етичної поведінки під час спілкування з однолітками та дорослими в різних життєвих ситуаціях</p> <p>Розрізняє ситуації, коли він/ вона або інші люди потребують допомоги</p> <p>Пояснює, яка діяльність приносить і радість, і користь</p>
<b>6</b>	<p><b>Громадянська та історична</b></p>
	<p><b>Я – ЛЮДИНА</b></p> <p>Пояснює (спираючись на власний досвід і думки старших), навіщо людині знати точний час; бути пунктуальним/-ою у школі і вдома</p> <p><b>Я – СЕРЕД ЛЮДЕЙ</b></p> <p>Уважно вислуховує думку співрозмовника, висловлює свій погляд, шануючи гідність інших</p> <p>Надає допомогу тим, хто її потребує, і висловлює вдячність за підтримку</p> <p>Пояснює, що життя кожного покоління відрізняється від життя іншого</p> <p><b>МОЯ КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА</b></p> <p><b>МОЯ ШКІЛЬНА ТА МІСЦЕВА ГРОМАДИ</b></p>
<b>7</b>	<p><b>Мистецька</b></p>
	<p><b>ПІЗНАННЯ, ІНТЕРПРЕТАЦІЯ МИСТЕЦТВА</b></p> <p><b>ПРАКТИЧНА ХУДОЖНЬО-ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ</b></p> <p>Імпровізує засобами пантоміми (міміка, жести), рухами</p>

## Чим вимірюють час?

### Узагальнена таблиця

№ з/п	Приклади навчальної діяльності	Очікувані результати учіння	Індекс очікуваного результату
I.	Ранкова зустріч.	З увагою сприймає усні репліки учителя й однокласників й доречно реагує на усну інформацію в діалозі	2 МОВ 1.1-1
	1. Привітання.	Уважно вислуховує думку співрозмовника, висловлює свій погляд, шануючи гідність інших	2 ГІО 7.2-3
	2. Обмін інформацією. Вправа «Інтерв'ю».	Сприймає монологічне висловлення (казку, вірш, розповідь про події з життя або про спостереження за чимось / кимось)	2 МОВ 1.1-2
	3. Новини дня.	Об'єднується з іншими дітьми у групу для навчання та гри	2 СЗО 4.4-6
II.	Розгадування ребуса з метою визначення слова – назви теми інтегрованого тижня	Уживає відповідну до ситуації спілкування (тематика тижня) лексику і несловесні засоби (жести, міміка тощо)	2 МОВ 1.7-2
		Розпізнає, називає і записує відому малу і велику букву «ч»	2 МОВ 3.1-1
		Пояснює вибір букв на позначення голосних та приголосних звуків (позиція голосного звука після твердого приголосного; позиція голосного звука після м'якого приголосного; позиція приголосного перед голосним; позиція звука [й])	2 МОВ 5.1-1
		Читає слова із вивченими буквами	2 МОВ 2.2-2
		Складає і записує короткі речення (3–4 слова) з вивченими буквами	2 МОВ 3.1-1
		Надає допомогу тим, хто її потребує, і висловлює вдячність за підтримку	2 ГІО 7.2-2
III.	Бесіда за сюжетною картиною «Підкорюємо час» з метою складання візуального словничка теми	З увагою сприймає усні репліки учителя й однокласників й доречно реагує на усну інформацію в діалозі	2 МОВ 1.1-1
		Використовує інформацію, отриману з книг, фільмів тощо	2 ПРО 2.1-1
		Уживає відповідну до ситуації спілкування (тематика тижня) лексику і несловесні засоби (жести, міміка тощо)	2 МОВ 1.7-2
		Пояснює (спираючись на власний досвід і думки старших), навіщо людині знати точний час	2 ГІО 1.1-1
		Дотримується правил етичної поведінки під час спілкування з однолітками та дорослими в різних життєвих ситуаціях	2 СЗО 1.4-6



IV. Відтворення в різних видах діяльності знань про годинник як прилад для вимірювання часу	Уживає відповідну до ситуації спілкування (тематика тижня) лексику і несловесні засоби (жести, міміка тощо)	2 МОВ 1.7-2
	Об'єднується з іншими дітьми у групу для навчання та гри	2 СЗО 4.4-6
	Творить нові слова, замінюючи звук (або букву) у слові і пояснює значення нового слова	2 МОВ 4.2-1
	Використовує інформацію, отриману з уже відомих або запропонованих іншими джерел (книги, фільми тощо)	2 ПРО 2.1-1
	Прогнозує, яким має бути виріб, описує, як він мав би виглядати	2 ТЕО 1.1-1
	Планує послідовність технологічних операцій за допомогою дорослих	2 ТЕО 1.1-2
	Виготовляє та оздоблює виріб знайомими технологіями за допомогою дорослих	2 ТЕО 1.4-2
	Демонструє іншим результати власної діяльності	2 ТЕО 1.5-1
	Розрізняє ситуації, коли він/ вона або інші люди потребують допомоги	2 СЗО 1.3-3
	Надає допомогу тим, хто її потребує, і висловлює вдячність за підтримку	2 ГЮ 7.2-2
	Розв'язує повсякденні проблеми математичного змісту, що містять групи пов'язаних між собою величин	2 МАО 1.2-1
	Дотримується безпечних прийомів праці під час використання інструментів та пристосувань	2 ТЕО 2.1-1
	Пояснює, що життя кожного покоління відрізняється від життя іншого	2 ГЮ 1.3-3
	Читає слова з вивченими буквами	2 МОВ 2.2-2
Описує найважливіші винаходи людства	2 ПРО 3.3-10	
V. Відтворення в різних видах діяльності знань про одиниці вимірювання часу	Об'єднується з іншими дітьми у групу для навчання та гри	2 СЗО 4.4-6
	Складає і записує короткі речення (3–4 слова) з вивченими буквами	2 МОВ 3.1-1
	Розв'язує повсякденні проблеми математичного змісту, що містять групи пов'язаних між собою величин	2 МАО 1.2-1
	Надає допомогу тим, хто її потребує, і висловлює вдячність за підтримку	2 ГЮ 7.2-2
	Аналізує явища живої природи у різні пори року (восени, взимку, навесні, влітку)	2 ПРО 3.1-4
	З увагою сприймає усні репліки учителя й однокласників й доречно реагує на усну інформацію в діалозі	2 МОВ 1.1-1
	Виконує дії додавання і віднімання чисел у межах 20 без переходу через розряд	2 МАО 3.3-2
VI. Підведення підсумків заняття	З увагою сприймає усні репліки учителя й однокласників й доречно реагує на усну інформацію в діалозі	2 МОВ 1.1-1

Уважно вислуховує думку співрозмовника, висловлює свій погляд, шануючи гідність інших	2 ГІО 7.2-3
Позначає час на зображенні / макеті циферблату годинника зі стрілками	2 МАО 1.3-4
Передбачає, якого результату досліджень він / вона очікує	2 ПРО 1.2-2
Проводить (самостійно) прості досліди	2 ПРО 1.4-1
Фіксує здобуту інформацію / дані словами, зображеннями, символами	2 ПРО 2.2-1



## Чим вимірюють час?

### I. Ранкова зустріч

#### 1. Привітання

- Привітайтеся з учнями в колі, попросіть пригадати, представників яких професій вони Запропонуйте дітям привітатися за допомогою вірша:

Треба разом привітатись:  
Добрий день. Добрий день.  
Дружно й весело сказати:  
Добрий день. Добрий день.  
Вправо, вліво повернутись.  
Добрий день. Добрий день.  
Один одному всміхнутись.  
Добрий день. Добрий день.  
Як вас, друзі, всіх багато  
Синьооких і чорнявих,  
Карооких і білявих,  
І високих, і низеньких,  
І товстеньких, і худеньких...  
Всіх вас рада привітати  
І найкраще побажати.  
Добрий день!

#### 2. Обмін інформацією. Вправа «Інтерв'ю»

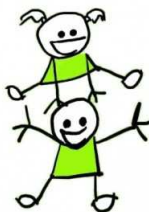
- Попросіть дітей об'єднатися у пари і поспілкуватися один з одним про те, як вони провели вихідні дні.

#### 3. Новини дня

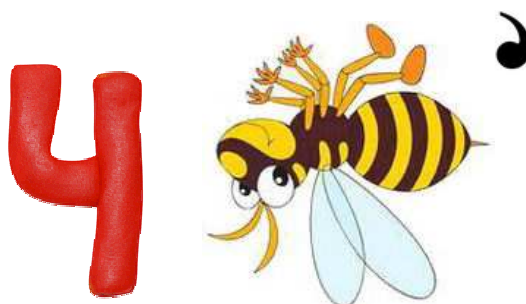
- Оберіть помічника дня і попросіть його подати інформацію за допомогою піктограми або шаблону про дату дня, назву місяця, погоду, кількість присутніх.

## II. Розгадування ребуса для визначення слова – назви теми інтегрованого тижня

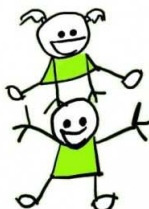
- Запропонуйте учням дізнатися про тему тижня, розгадавши ребус.



### Матеріали для дітей. Додаток 1.



- Запишіть на дошці слово «час». Попросіть дітей назвати перший звук у ньому. Скажіть, що на письмі звук [ч] позначається буквою «Ч». Ознайомте учнів із правописом букви «Ч». Запропонуйте написати її в повітрі, пальчиком на піску або манній крупі (у коробці з-під цукерок) та на аркуші.
- Попросіть дітей відшукати слова з буквою «Ч» у таблиці і навести їх кольором. Запропонуйте скласти речення з кожним зі слів та, по можливості, записати його. Спонукайте учнів до складання і записування власного речення.



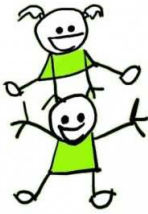
### Матеріали для дітей. Додаток 2.

І	Г	М	А	М	А	Л	О
Г	Ч	А	С	О	В	И	Й
Ь	А	В	В	В	Ч	Д	У
С	С	К	І	А	А	К	Л
В	В	А	Т	Р	С	О	Н
О	І	О	Л	Ч	Н	І	С
Д	Т	К	О	І	О	С	А
А	П	О	М	Н	Й	У	Ч

І	Г	М	А	М	А	Л	О
Г	Ч	А	С	О	В	И	Й
Ь	А	В	В	В	Ч	Д	У
С	С	К	І	А	А	К	Л
В	В	А	Т	Р	С	О	Н
О	І	О	Л	Ч	Н	І	С
Д	Т	К	О	І	О	С	А
А	П	О	М	Н	Й	У	Ч

### III. Бесіда за сюжетною картиною «Підкорюємо час» для складання візуального словничка теми

Режим доступу: <https://jmil.com.ua/2018-2/coverpic>.



Матеріали для дітей. Додаток 3.

12



• *Орієнтовні питання для бесіди:*






- Розгляньте малюнок і скажіть, чим люди вимірюють час?
- Відшукайте на малюнку і покажіть портрети століть, зображення року – каруселі, 12 братів – місяців, 7 днів тижня, годин, хвилин, секунд. Який із зазначених періодів часу найдовший? Який найкоротший?
- Полічіть, скільки годинників на малюнку. Знайдіть електронний, пісочний, маятниковий, механічний...
- Які годинники є у вашому домі? Які в них голоси?
- На який місяць вказує стрілка зараз? Які місяці з ним сусідять?
- Чи зможете ви назвати всіх, хто сидить на каруселі? Здогадується, чому місяці мають такі назви?
- Який другий літній місяць? А перший зимовий? Який місяць посередині осені?
- Де буде стрілка через 5 місяців? Скільки кроків вона має пройти, щоб вказувати на вересень?
- В якому місяці у вас день народження? Намалюйте поряд іменинний торт.
- Чи знаєте ви, чому два стовпчики у календарі виділені червоним?

- Скільки днів у лютому цього року? У який день тижня він починається і в який закінчується?
- А у вашому домі є календар на 2018 рік? Чи заплановані у вас важливі події на лютий – сімейні свята, поїздки, різні справи?
- Яке нині століття?
- Які століття зображені на картині? Які з них уже минули, а які ще не настали? Чи помітили ви серед них тисячоліття? Що означає позначка «до н. е.»?
- Якби у вас була машина часу, в якому столітті ви хотіли б опинитися? Чому?
- Спробуйте уявити майбутнє. Що ви хотіли б змінити, а що залишили б як є?

• Візуальний словничок теми



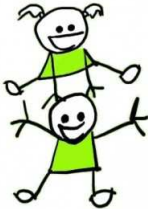
Матеріали для дітей. Додаток 4.

 <p><b>КАЛЕНДАР</b></p>	 <p><b>ГОДИННИК</b></p>
 <p><b>РІК ПОРА РОКУ МІСЯЦЬ</b></p>	
 <p><b>ТИЖДЕНЬ</b></p>	 <p><b>ДОБА</b></p>
<p><b>ГОДИНА ХВИЛИНА СЕКUNDA</b></p>	<p><b>СТОЛІТТЯ ТИСЯЧОЛІТТЯ</b></p>

## IV. Відтворення в різних видах діяльності знань про годинник як прилад для вимірювання часу

### 4.1. Визначення назви приладу для вимірювання часу. Гра «Розсипанка»

- Розподіліть дітей на 6 груп і попросіть кожну з них утворити із розрізаних букв слово, що відповідає на питання «Який?» (*живий, сонячний, вогняний, пісочний, механічний, електронний*).



Матеріали для дітей. Додаток 5.



14

<b>и Ж й в и</b>	<b>о ч н я и н С й</b>
<b>н г н я и о В й</b>	<b>і ч с П о й н и</b>
<b>н х а М і ч й е н и</b>	<b>н й е к т л н р о и Е</b>

- Запитайте дітей, який прилад для вимірювання часу можна було б охарактеризувати цими словами (*годинник*).

### 4.2. Розповідь з елементами бесіди про історію годинників

- Покажіть дітям зображення різних годинників та розкажіть історію виникнення кожного з них (Джерело: розвивальний журнал для дітей від 4 до 10 років, їхніх батьків і педагогів «Джміль», № 2, 2018 р. – С. 5–7).

	Мабуть, першим годинником був звичайнісінький півень. Він прокидався до схід сонця, кричав своє «ку-ку-рі-ку» – і люди знали, що час уставати. Але на півня не можна було покластися, адже він міг проспати або захворіти. Виникла потреба у надійнішому способі визначення часу.
	У Давньому Єгипті близько 3500 тисячі років тому винайшли сонячний годинник. Це був стовпчик, тінь від якого падала на циферблат з позначками годин. Але ці пристрої не функціонували вночі та за хмарної погоди.

	<p>Щоб визначити час у будь-яку пору доби, почали використовувати вогняні годинники. У посудину з поділками наливали стільки олії й добирали такий гніт, який горів би певну кількість годин. У Китаї запалювали свічку із зарубками, яка показувала час, поступово згораючи. Але не кожен міг дозволити собі такий годинник, бо олія і віск коштували дорого.</p>
	<p>Дешевшим став пісочний годинник. Він складався з двох колб, з'єднаних вузьким отвором. Крізь нього пісок поволі висипався з верхньої колби в нижню. Таким годинником було легко вимірювати невеликі проміжки часу – 5, 10, 30 хвилин. Але щоб він вимірював час безперервно, треба було стежити й вчасно перевертати його.</p>
	<p>Водяний годинник був схожий на пісочний, тільки у ньому з однієї посудини з поділками в іншу крізь дірочку по краплині перетікала вода.</p>
	<p>Приблизно 600 років тому в Європі побудували перший механічний годинник. Він мав лише одну годинну стрілку, яка кріпилася на осі. На ній було намотано канат із важезною гирею на кінці. Гиря тягнула канат униз, він поступово розмотувався і крутив вісь зі стрілкою. Такі годинники розміщували у високих вежах.</p> <p>За 200 років почали виготовляти годинники, які можна було носити в кишені або на руці.</p>
	<p>Найбільше функцій мають електронні годинники, які з'явилися приблизно 50–60 років тому. Їх вбудовують у різноманітні пристрої. Працюють такі годинники від електромережі або, найчастіше, на батарейках.</p>

- Зверніть увагу дітей, що всі перші годинники були неточними, а найточнішими у світі годинниками є атомні, які працюють завдяки коливанням крихітних частинок хімічних елементів. Їх установлюють на космічних кораблях, літаках, підводних човнах і супутниках. Електронні годинники, якими ми сьогодні користуємось у побуті, також досить точні.

### 4.3. Виготовлення пісочного годинника

- Запропонуйте дітям виготовити пісочний годинник власноруч за інструкцією (Джерело: розвивальний журнал для дітей від 4 до 10 років, їхніх батьків і педагогів «Джміль», № 2, 2018 р. – С. 6–7).



Матеріали для дітей. Додаток 6.

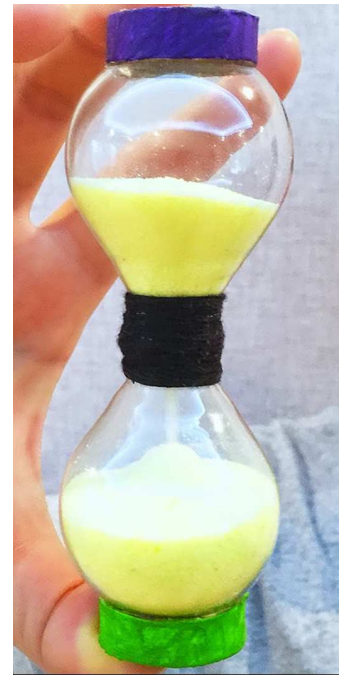
16

#### ПІСОЧНИЙ ГОДИННИК

Підготуйте:

- 2 однакові пластикові пляшки з кришечками (попередньо їх потрібно помити та висушити)
- Супер-клей
- Дриль або шило, нагрівши яке можна зробити отвори у кришечках
- Скотч
- Ножниці
- Пісок або дрібну крупу

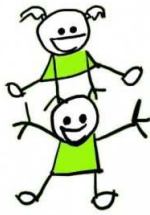
1. Склейте кришечки між собою супер-клеєм, зробіть у них отвори.
2. Насипте у пляшку пісок чи крупу за допомогою воронки.
3. Прикрутіть до склесних кришечок спочатку порожню пляшку, а потім повненьку.
4. Налаштуйте годинник. Для цього заміряйте, скільки часу потрібно, щоб уся крупа пересипалася з однієї пляшки в іншу. Додайте або відсипте крупу, щоб цей відрізок часу дорівнював 1, 2 чи 5 хвилинам.



### 4.4. Розв'язання повсякденних проблем математичного змісту із застосуванням годинника

- Попросіть дітей навести приклади життєвих ситуацій, в яких неможливо обійтися без годинника.
- Запропонуйте вирішити повсякденні проблеми математичного змісту.





## Матеріали для дітей. Додаток 7.

Софійка відвідує уроки балету. Урок розпочинається о 15 годині й триває 1 годину. Чи встигне дівчинка подивитися вдома улюблений мультфільм о 17 годині, якщо дорога додому з балетної студії займає 1 годину? О котрій годині вона буде вдома?



Учні 1 класу вирішили поїхати до Києва подивитися лялькову виставу «Принцеса на даху». Відомо, що на дорогу вони витратять 2 години. О котрій годині діти повинні виїхати зі свого міста, якщо вистава розпочинається о 12 годині дня?



Максимко вирішив привітати друга, який живе в Німеччині, щойно той прокинеться, о 8 годині ранку. О котрій годині Максимко повинен подзвонити другові, якщо різниця між часом в Україні і Німеччині становить 1 годину?



## V. Відтворення в різних видах діяльності знань про одиниці вимірювання часу

### 5.1. Визначення назви системи для відліку великих проміжків часу. Гра «Банани»

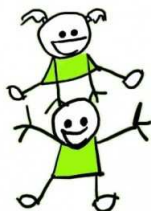
- Запишіть на дошці ряд букв:

**Ч Ч К Ч Ч Ч А Ч Л Ч Е Ч Н Д Ч А Ч Р Ч**

- Попросіть дітей у поданому ряді букв викреслити всі букви «Ч», а з букв, що залишились, прочитати слово – назву системи для відліку великих проміжків часу.
- Дайте дітям завдання скласти власне речення зі словом «календар» та записати його.

## 5.2. Визначення спільних елементів календарів різних видів

- Запитайте дітей, як вони розуміють значення слова «календар»? Попросіть описати відомі дітям календарі.
- Принесіть до класу найрізноманітніші календарі (календарі-таблиці, календарі-книжки; настільні, перекидні, кишенькові, відривні, церковні тощо). Роздивіться з дітьми різні календарі та визначте їхні спільні елементи.
- Роздайте кожній дитині календар і попросіть відшукати у ньому відомі одиниці вимірювання часу: рік, місяць, тиждень, доба.



### Матеріали для дітей. Додаток 8.

2018							2018							2018						
Січень							Лютий							Березень						
пн	вт	ср	чт	пт	сб	нд	пн	вт	ср	чт	пт	сб	нд	пн	вт	ср	чт	пт	сб	нд
1	2	3	4	5	6	7				1	2	3	4				1	2	3	4
8	9	10	11	12	13	14	5	6	7	8	9	10	11	5	6	7	8	9	10	11
15	16	17	18	19	20	21	12	13	14	15	16	17	18	12	13	14	15	16	17	18
22	23	24	25	26	27	28	19	20	21	22	23	24	25	19	20	21	22	23	24	25
29	30	31					26	27	28					26	27	28	29	30	31	
Квітень							Травень							Червень						
пн	вт	ср	чт	пт	сб	нд	пн	вт	ср	чт	пт	сб	нд	пн	вт	ср	чт	пт	сб	нд
					1		1	2	3	4	5	6				1	2	3		
2	3	4	5	6	7	8	7	8	9	10	11	12	13	4	5	6	7	8	9	10
9	10	11	12	13	14	15	14	15	16	17	18	19	20	11	12	13	14	15	16	17
16	17	18	19	20	21	22	21	22	23	24	25	26	27	18	19	20	21	22	23	24
23	24	25	26	27	28	29	28	29	30	31				25	26	27	28	29	30	
30														30						
31																				
Липень							Серпень							Вересень						
пн	вт	ср	чт	пт	сб	нд	пн	вт	ср	чт	пт	сб	нд	пн	вт	ср	чт	пт	сб	нд
					1		1	2	3	4	5					1	2			
2	3	4	5	6	7	8	6	7	8	9	10	11	12	3	4	5	6	7	8	9
9	10	11	12	13	14	15	13	14	15	16	17	18	19	10	11	12	13	14	15	16
16	17	18	19	20	21	22	20	21	22	23	24	25	26	17	18	19	20	21	22	23
23	24	25	26	27	28	29	27	28	29	30	31			24	25	26	27	28	29	30
30	31													30						
Жовтень							Листопад							Грудень						
пн	вт	ср	чт	пт	сб	нд	пн	вт	ср	чт	пт	сб	нд	пн	вт	ср	чт	пт	сб	нд
1	2	3	4	5	6	7				1	2	3	4				1	2		
8	9	10	11	12	13	14	5	6	7	8	9	10	11	3	4	5	6	7	8	9
15	16	17	18	19	20	21	12	13	14	15	16	17	18	10	11	12	13	14	15	16
22	23	24	25	26	27	28	19	20	21	22	23	24	25	17	18	19	20	21	22	23
29	30	31					26	27	28	29	30			24	25	26	27	28	29	30
														31						

- Навчіть дітей «читати» календар (На який день припадає День народження дитини? Скільки днів у березні? У який день тижня починаються літні канікули? і т. д.).



### 5.3. Розв'язання повсякденних проблеми математичного змісту із застосуванням календаря

- Попросіть дітей навести приклади життєвих ситуацій, у яких неможливо обійтися без календаря.
- Запропонуйте вирішити повсякденні проблеми математичного змісту.



Матеріали для дітей. Додаток 9.

Валерій, Ніна та Степан святкують свої дні народження у березні. Ніна найстарша серед друзів і народилася в перший день весни. Валерій наймолодший в своїй компанії, сусідами числа його дня народження є числа 17 і 19. Степан старший від Валерія на 6 днів. Визнач, якого числа і в які дні тижня у 2018 році святкуватимуть діти свої уродини.

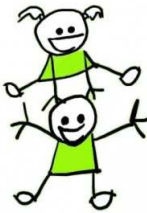


В Україні День Матері відзначають у другу неділю травня. На яке число припадає це свято у 2018 році?



### 5.4. Розв'язання завдань природничого змісту із застосуванням календаря

- Роздайте дітям картки з назвами місяців року і попросіть розподілити їх на групи за однією ознакою. Попросіть кожну групу представити свій результат. Підведіть дітей до того, що всі місяці можна розподілити на 4 групи за порами року.



Матеріали для дітей. Додаток 10.



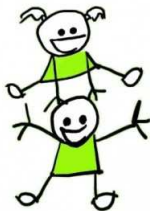
<b>Січень</b>	<b>Лютий</b>	<b>Березень</b>
<b>Квітень</b>	<b>Травень</b>	<b>Червень</b>
<b>Липень</b>	<b>Серпень</b>	<b>Вересень</b>
<b>Жовтень</b>	<b>Листопад</b>	<b>Грудень</b>



- Запитайте дітей, чи знають вони, які пташки відлетіли від нас зимувати у теплі краї. Нагадайте, що одними з перших від нас відлетіли ластівки. Це відбулося в кінці серпня. А прилетять до нас ластівки на початку травня, коли вже для них буде достатньої їжі та тепла. Попросіть дітей визначити, скільки місяців у році ластівки проводять в нашому регіоні, а скільки – на чужині.
- Скажіть дітям, що, як правило, ведмідь залягає у сплячку на початку грудня, а вийти з барлога має на початку квітня. Попросіть визначити, скільки ймовірних місяців на рік людина не може побачити ведмедя у лісі.
- Пригадайте з дітьми, в якому місяці береза скинула свої листочки (як правило, жовтень). Запитайте, чи знають вони, в якому місяці розпочинається рух соку в берези? Підкажіть, що люди цього місяця збирають березовий сік для власного споживання. Наголосіть на тому, що для охорони дерев необхідно не забувати правильно обробляти стовбур дерева після збирання соку. Попросіть дітей визначити скільки місяців, як правило, берези «сплять».

## VI. Підведення підсумків заняття

- Підведіть підсумки заняття та попросіть дітей назвати одиниці вимірювання часу.
- Попросіть учнів вдома провести власне дослідження «Скільки часу я обідаю?» впродовж двох днів. Для цього роздайте кожному учневі картку із зображенням чотирьох циферблатів годинників та попросіть фіксувати на ній час, коли розпочинають їсти і коли закінчують. Зверніть увагу, що в перший день потрібно обідати, коли поруч працює телевізор, а в другий – коли телевізора немає.



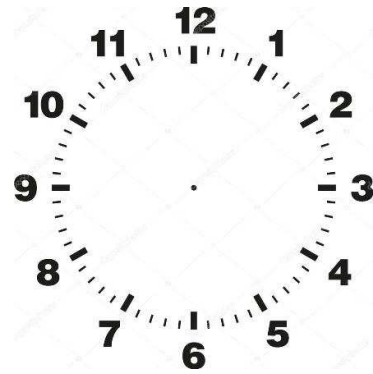
Матеріали для дітей. Додаток 11.

День 1. Обід, коли поруч працює телевізор	
Час початку	Час завершення

День 2. Обід, коли поруч НЕ працює телевізор



Час початку



Час завершення

## Навіщо нам потрібно бути пунктуальними?

### Узагальнена таблиця

№ з/п	Приклади навчальної діяльності	Очікувані результати учіння	Індекс очікуваного результату
I.	Ранкова зустріч. 1.Привітання. 2.Групове заняття. Вправа «Живий календар». 3.Новини дня.	З увагою сприймає усні репліки учителя й однокласників, доречно реагує на усну інформацію в діалозі	2 МОВ 1.1-1
		Уважно вислуховує думку співрозмовника, висловлює свій погляд, шануючи гідність інших	2 ГІО 7.2-3
		Сприймає монологічне висловлення (казку, вірш, розповідь про події з життя або про спостереження за чимось / кимось)	2 МОВ 1.1-2
		Об'єднується з іншими дітьми у групу для навчання та гри Імпровізує засобами пантоміми (міміка, жести), рухами	2 СЗО 4.4-6 2 МІО 1.2-3
II.	З'ясування суб'єктного досвіду учнів з проблеми, що вивчається	Уживає відповідну до ситуації спілкування (тематика тижня) лексику і несловесні засоби (жести, міміка тощо)	2 МОВ 1.7-2
		Пояснює вибір букв на позначення голосних та приголосних звуків (позиція голосного звука після твердого приголосного; позиція голосного звука після м'якого приголосного; позиція приголосного перед голосним; позиція звука [й])	2 МОВ 5.1-1
		Читає слова із вивченими буквами	2 МОВ 2.2-2
		Творює нові слова, замінюючи звук (або букву) у слові й пояснює значення нового слова	2 МОВ 4.2-1
		Пояснює (спираючись на власний досвід і думки старших), навіщо людині знати точний час; бути пунктуальним/-ою у школі і вдома Пояснює, що кожен учинок має наслідки, спираючись на власний досвід та на приклади літературних героїв, персонажів мультфільмів тощо	2 ГІО 1.1- 1 2 СЗО 2.2-7
III.	Гра «Що станеться, якщо...»	Уважно вислуховує думку співрозмовника, висловлює свій погляд, шануючи гідність інших	2 ГІО 7.2-3
		Використовує інформацію, отриману з уже відомих йому/їй та запропонованих іншими джерел (книги, фільми тощо)	2 ПРО 2.1-1
		Уживає відповідну до ситуації спілкування (тематика тижня) лексику і несловесні засоби (жести, міміка тощо)	2 МОВ 1.7-2
		Об'єднується з іншими дітьми у групу для навчання та гри	2 СЗО 4.4-6

	Бере на себе роль у рухливих іграх або сюжетно-рольових іграх; використовує специфічні для ролі жести, рухи	2 МОВ 7.1-3
IV. Читання учнями коміксу «Бути вчасно – це прекрасно»	З увагою сприймає усні репліки учителя й однокласників і доречно реагує на усну інформацію в діалозі	2 МОВ 1.1-1
	Уживає відповідну до ситуації спілкування (тематика тижня) лексику і несловесні засоби (жести, міміка тощо)	2 МОВ 1.7-2
	Читає вголос короткі тексти. Під час читання робить логічний наголос	2 МОВ 2.2-2
	Розповідає про вчинки улюблених персонажів за малюнками	2 МОВ 2.3-2
	Пояснює (спираючись на власний досвід і думки старших), навіщо людині знати точний час; бути пунктуальним/-ою у школі і вдома	2 ГЮ 1.1-1
	Пояснює, що кожен учинок має наслідки, спираючись на власний досвід та на приклади літературних героїв, персонажів мультфільмів тощо	2 СЗО 2.2-7
V. Розв'язання повсякденних проблеми математичного змісту з метою формування пунктуальності	Об'єднується з іншими дітьми у групу для навчання та гри	2 СЗО 4.4-6
	Розв'язує повсякденні проблеми математичного змісту, що містять групи пов'язаних між собою величин	2 МАО 1.2-1
	Надає допомогу тим, хто її потребує, і висловлює вдячність за підтримку	2 ГЮ 7.2-2
	Позначає час на зображенні/ макеті циферблату годинника зі стрілками	2 МАО 1.3-4
VI. Підведення підсумків заняття	З увагою сприймає усні репліки учителя й однокласників і доречно реагує на усну інформацію в діалозі	2 МОВ 1.1-1
	Уважно вислуховує думку співрозмовника, висловлює свій погляд, шануючи гідність інших	2 ГЮ 7.2-3



## Навіщо нам потрібно бути пунктуальними?

### I. Ранкова зустріч

#### 1. Привітання

- Привітайтеся з дітьми за допомогою вірша:

Промінчик весняний заглянув у клас  
І в коло велике зібрав, друзі, нас.  
Давайте з'єднаємо долоньки свої  
І радо всміхнемось –  
Я – вам, ви – мені.

24

#### 2. Групове заняття. Вправа «Живий календар»

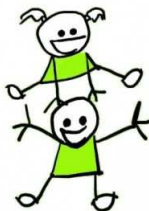
- Напишіть на аркуші «1 січня» і тримайте його в руці. Запропонуйте дітям утворити «живий календар днів народження учнів класу». Для цього діти мають стати один коло одного за порядком днів народження (січень, лютий, березень і т. д.). Поставте умову – спілкуватися під час творення «календаря» можна лише мімікою і жестами. Після того, як всі діти віднайшли свої «місця» у колі днів народження, перевірте правильність результату.

#### 3. Новини дня

- Оберіть помічника дня і попросіть його подати інформацію за допомогою піктограми або шаблону про дату, погоду, кількість присутніх.
- Оголосіть проблемне питання дня: «Навіщо нам потрібно бути пунктуальним?»

### II. З'ясування суб'єктного досвіду учнів з проблеми, що вивчається

- Обговоріть з дітьми значення слова «пунктуальність».
- Нехай діти визначають у слові «пунктуальність» кількість складів, звуків, назвуть букви.
- Попросіть дітей утворити і записати нові слова з літер слова «пунктуальність».
- Прочитайте дітям твердження і попросіть обрати те з них, зі змістом якого вони погоджуються. Зверніть увагу на обґрунтування позиції дітей.



Матеріали для дітей. Додаток 12.

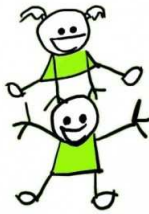
**Запізнюватися ніколи не можна!**

**Якщо я запізнюся, нічого не станеться**





### III. Гра «Що станеться, коли...»

- Розподіліть дітей на групи довільним способом.
- Роздайте кожній групі дітей картку з описом життєвої ситуації. Попросіть їх інсценізувати описане та запропонувати власний спосіб вирішення проблеми.



#### Матеріали для дітей. Додаток 13.

<p>Тебе запросили на День народження на 12 годину дня. Але ти не встигаєш.</p>	
<p>Ти запросив у гості друга, який спізнився на 2 години.</p>	
<p>Ти прийшов до театру, коли вистава вже розпочалася.</p>	

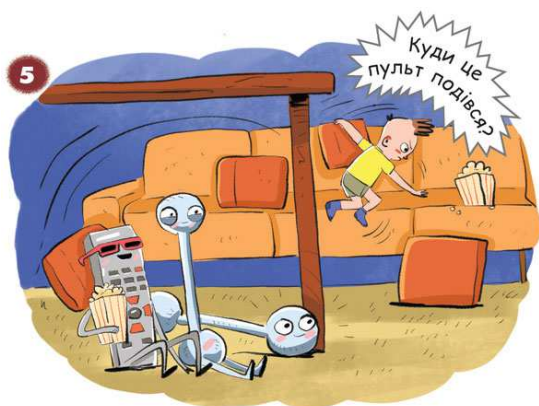
### IV. Читання коміксу «Бути вчасно – це прекрасно»

Режим доступу: <https://jmil.com.ua/2018-2>.



## Матеріали для дітей. Додаток 14.

26



Орієнтовні питання для обговорення:

- Чому не варто ставитись до запізньєнь легковажно?
- Як ви чините, якщо ваш товариш часто запізнюється на зустріч з вами? А чи діятимете інакше після перегляду коміксу? Чому?

- Чи трапляється запізнюватись вам? Куди саме? Чому?
- Що заважає вам приходити вчасно? Що залежить тільки від вас, а що від інших чинників? Від яких саме?
- Чи бувають поважні причини для запізнення?
- Що варто зробити, коли бачиш, що не встигаєш до призначеного часу? Чому?
- Що треба робити, якщо справа дуже відповідальна і запізнюватися не можна? Як спланувати час? Коли обов'язково слід це робити?
- Чому запізнюватися не варто?
- Чи у школу слід приходити вчасно? Чому?
- Придумайте власну назву для коміксу.

## V. Розв'язання повсякденних проблеми математичного змісту з метою формування пунктуальності

- Роздайте дітям зображення циферблатів годинників та попросіть намалювати стрілки, які вказують час – результат розв'язання кожної повсякденної проблеми.



Матеріали для дітей. Додаток 15.



### Ситуація 1.

Циркова вистава має розпочатися о 16 годині. О котрій годині потрібно вийти з дому, якщо дорога до цирку займає 1 годину?

### Ситуація 2.

До залізничного вокзалу Петрикові потрібно їхати автобусом 2 години. Він вирушив з кінцевої зупинки о 13 годині. Чи встигне він зустріти свого друга, який приїжджає поїздом із Вінниці о 16 годині?

## VI. Підведення підсумків заняття

- Попросіть дітей продовжити речення: «Пунктуальним потрібно бути, тому що...». Узагальніть відповіді дітей.

## Як керувати часом?

### Узагальнена таблиця

№ з/п	Приклади навчальної діяльності	Очікувані результати учіння	Індекс очікуваного результату
I.	Ранкова зустріч. 1. Привітання. 2. Групове заняття. 3. Обмін інформацією.	З увагою сприймає усні репліки учителя й однокласників й доречно реагує на усну інформацію в діалозі	2 МОВ 1.1-1
		Уважно вислуховує думку співрозмовника, висловлює свій погляд, шануючи гідність інших	2 ГІО 7.2-3
		Сприймає монологічне висловлення (казку, вірш, розповідь про події з життя або про спостереження за чимось / кимось)	2 МОВ 1.1-2
		Об'єднується з іншими дітьми у групу для навчання та гри	2 СЗО 4.4-6
		Уживає відповідну до ситуації спілкування (тематика тижня) лексику і несловесні засоби (жести, міміка тощо)	2 МОВ 1.7-2
		Висловлює свої думки і почуття з приводу простих медіатекстів (мультфільм, світлини)	2 МОВ 1.5-1
II.	Слухання учнями казки з метою визначення проблеми дня	Уживає відповідну до ситуації спілкування (тематика тижня) лексику і несловесні засоби (жести, міміка тощо)	2 МОВ 1.7-2
		Сприймає монологічне висловлення (казку, вірш, розповідь про події з життя або про спостереження за чимось / кимось)	2 МОВ 1.1-2
		З увагою сприймає усні репліки учителя й однокласників й доречно реагує на усну інформацію в діалозі	2 МОВ 1.1-1
III.	Дидактична гра «Як усе встигати?»	З увагою сприймає усні репліки учителя й однокласників, доречно реагує на усну інформацію в діалозі	2 МОВ 1.1-1
		Уважно вислуховує думку співрозмовника, висловлює свій погляд, шануючи гідність інших	2 ГІО 7.2-3
		Уживає відповідну до ситуації спілкування (тематика тижня) лексику і несловесні засоби (жести, міміка тощо)	2 МОВ 1.7-2
		Висловлює свої думки і почуття з приводу простих медіатекстів (мультфільм, світлини)	2 МОВ 1.5-1
		Складає план дій щодо підтримки свого здоров'я	2 СЗО 4.6-3
		Пояснює, яка діяльність приносить і радість, і користь	2СЗО 3.4 - 4
IV.	Дидактична гра «Поглиначі часу»	З увагою сприймає усні репліки учителя й однокласників, доречно реагує на усну інформацію в діалозі	2 МОВ 1.1-1

	Уживає відповідну до ситуації спілкування (тематика тижня) лексику і несловесні засоби (жести, міміка тощо)	2 МОВ 1.7-2
	Використовує інформацію, отриману з уже відомих йому / їй та запропонованих іншими джерел (книги, фільми тощо)	2 ПРО 2.1-1
	Розповідає про власні емоції під час спостереження / дослідження	2 ПРО 2.3-1
	Сприймає монологічне висловлення (казку, вірш, розповідь про події з життя або про спостереження за чимось / кимось	2 МОВ 1.1-2
	Пояснює вплив способу життя, здорової поведінки та корисних звичок на здоров'я людини	2 СЗО 3.3-3
	Читає вголос короткі тексти, під час читання робить логічний наголос	2 МОВ 2.2-2
V. Підведення підсумків заняття. Інтерактивна вправа «Крісло автора»	З увагою сприймає усні репліки учителя й однокласників, доречно реагує на усну інформацію в діалозі Уважно вислуховує думку співрозмовника, висловлює свій погляд, шануючи гідність інших	2 МОВ 1.1-1 2 ГІО 7.2-3



## Як керувати часом?

### I. Ранкова зустріч

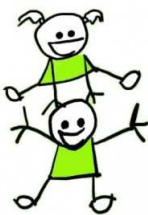
#### 1. Привітання

- Привітайтеся з дітьми за допомогою вірша:

Тільки сонечко зійде,  
Зазирне в вікно світанок,  
До вікна ми підійдем  
І промовим: «Добрий ранок!»  
Доброго дня вам, любі малята,  
Хлопчики милі мої і дівчата.  
Щирою усмішкою я вас вітаю,  
Доброго настрою на весь день бажаю.  
Хай на милих ваших личках  
Привітні розцвітуть усмішки.  
Вліво, вправо поверніться  
І сусідам посміхніться.  
За руки один одного візьмемо –  
І дружно привітаємось –  
Добрий день!

#### 2. Групове заняття.

- Покажіть дітям малюнки і попросіть встановити їхню часову послідовність (режим доступу: <https://jmil.com.ua/2018-2/psych>)



Матеріали для дітей. Додаток 16.





### 3. Обмін інформацією

- Попросіть дітей розказати, як вони планують свій час. Запитайте, чи все заплановане їм вдається реалізувати.

## II. Слухання учнями казки з метою визначення проблеми дня

- Запропонуйте дітям послухати казку і проведіть бесіду за її змістом (режим доступу: <https://goo.gl/hmFquB>)

*Матеріал для вчителя*

### Казка про літака Брунька

На невеличкому аеродромі, де мешкали маленькі літаки, жив літачок Брунько. Друзі звали його просто Бруня. Білий флюзеляж, блакитні, як небесні хмари, крила і жовтий хвостик — так був розфарбований Бруня. Саме тому його не можна було сплутати з іншими літаками. Усі, хто жив на цьому аеродромі, навчалися у льотному садочку — літачки молодші, і в льотній школі — старші літаки. Там учили літати, перевозити людських діток і невеличкі вантажі. Усі літаки були дуже задоволені навчанням і старанно вчилися, бо потрапити до такого закладу для літака було за честь. Треба було робити 5 обертів на хвилину, вміти обганяти птахів та рівно триматися на повітряній подушці, коли дме сильний вітер. І головне — завжди вчасно виконувати завдання. Саме це, на жаль, Бруні давалося важко. Точніше, він старанно, відповідально і правильно виконував завдання, та мав погану звичку — запізнюватися. Батьки, дорослі літаки та вихователі робили Бруні зауваження. Розповідали про важливість дотримання режиму і потребу все робити вчасно, адже неприпустимо, щоб літаки запізнювалися. На жаль, усі пояснення, як виявлялося з часом, були марними, бо Брунько запізнювався знов і знов. Запізнювався Бруня з різних причин. То пізно прокидався, то довго чистив шасі. Одним словом, робив щось, що його затримувало і не давало вчасно з'явитися в садочку.

Одного разу влітку всім літачкам сказали виконати маленькі завдання — перевезти парасольки, що захищають від сонця. Бруні дісталось найсолодше і найвідповідальніше завдання — відвезти морозиво для дітей, котрих раніше привезли дорослі літаки до моря на відпочинок.

Складність завдання полягала в тому, що треба було перевезти вчасно і швидко, бо морозиво могло розтанути, холодильник був надто великий для маленького салону літачка. Знаючи погану звичку Бруні, вихователі його попередили ще звечора, щоб він рано встав і не запізнився. Бруня й сам розумів усю відповідальність завдання. Навіть поставив будильник. Та все-таки вчасно не встав і, не поспішаючи, прилетів на аеродром. Він запізнився. Ніхто його не сварив, ніхто нічого не сказав, бо нікого не було — всі виконували свої завдання. На аеродромі Бруню чекали коробки з морозивом. Узявши їх, він полетів до дітей. Прилетівши на місце, розвантажив коробки і побачив, як підбігають до нього діти. Бруня дуже зрадив, і діти теж зраділи! Та коли коробки відкрили, усі діти почали плакати. Вони так чекали у цей спекотний день морозива, що дуже засмутилися, побачивши в коробках не морозиво, а молоко.

Бруні стало дуже соромно за своє запізнення. Нарешті він все зрозумів. Цей випадок назавжди змінив Брунине ставлення до запізньень. Відтоді Бруня вирішив прокидатися на півгодини раніше, звечора готувати шасі й швидко летіти на аеродром. Більше він не запізнювався.

Орієнтовні запитання для бесіди:

- Яке завдання отримав Бруня влітку?
- У чому полягала складність завдання?
- Чи впорався Бруня зі своїм завданням? Чому?
- Який висновок зробив маленький літачок і як він може вплинути на його життя в майбутньому?

### III. Дидактична гра «Як усе встигати?»

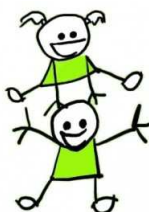
Режим доступу: <https://jmil.com.ua/2018-2/psych>

- Попросіть дітей з'ясувати значення словосполучення “встигати все”.
- Розкажіть дітям, що усі справи можна розподілити на кілька груп, наприклад, таких:





- Повідомте, що наше життя буде гармонійним і наповненим, якщо приділятимемо достатньо уваги кожній сфері. Якщо не займатися спортом, то погано почуватимешся. Якщо приділяти забагато часу навчанню, то його не залишиться на ігри та спілкування. І так в усьому.
- Запропонуйте дітям розглянути таблиці – плани школярів Ромчика та Миросі та обговоріть їх.



### Матеріали для дітей. Додаток 17.



**План Ромчика**

Навчання	Хобі	Ігри	Допомога дорослим	Спорт	Спілкування
Виконати домашнє завдання 	Поскладати з лего 	Пограти у футбол з друзями 	Приготувати вечерю з бабусяю 	Пограти у футбол з друзями 	Пограти у футбол з друзями 
Пограти на піаніно 	Подивитися футбол по телевізору 	Пограти на приставці 	Прибрати в кімнаті 	Зробити зарядку 	Подивитися футбол по телевізору з татом 
Почитати 		Побавитися з молодшим братиком 			Приготувати вечерю з бабусяю 

**План Миросі**

Навчання	Хобі	Ігри	Допомога дорослим	Спорт	Спілкування
Виконати домашнє завдання	Помалювати	Пограти у ляльки з подружками	Допомогти у приготуванні обіду	Тренування з тенісу	Пограти у ляльки з подружками
Повчитися у мамі в'язати	Почитати	Пограти на татовому телефоні	Помити посуд після обіду	Поголяти надборі	Повчитися у мамі в'язати
			Полити квіти		Написати татові листа



- Запропонуйте дітям скласти власну таблицю – план.

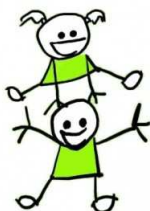
#### IV. Дидактична гра «Поглиначі часу»

##### 4.1. Обговорення результатів учнівських досліджень

- Запитайте дітей, чи траплялися у них ситуації, коли було заплановано багато справ, але не вистачило часу на їх реалізацію. Чи можуть діти назвати «поглиначів часу»?
- Попросіть дітей представити результати власних досліджень «Скільки часу я обідаю?» та обговоріть їх спільно.
- Підведіть дітей до думки, що телевізор та гаджети, якими ми користуємося щодня, можуть «красти» наш час, якщо ми поєднуємо їх перегляд з іншою діяльністю. Попросіть дітей зробити відповідні висновки.

##### 4.2. Читання тексту

- Попросіть дітей прочитати текст та визначити ще одного «поглинача часу».



Матеріали для дітей. Додаток 18.

Іванко збиравс  на тренуванн  з , яке

розпочиналося  о  . Хлопчик дивився   
 і за 20 хвилин до початку тренування  почав  
збирати свою  спортивну  орму. Але ні  к не міг  
від  укати  . Хвилин 10  укав, поки не вит  гнув  
 х з-під  . Звичайно, на тренуванні   спізнився і  
тренер йому зробив заува  ення .

- Обговоріть, чому сталася така пригода з героєм тексту. Попросіть дітей дати Іванкові поради.

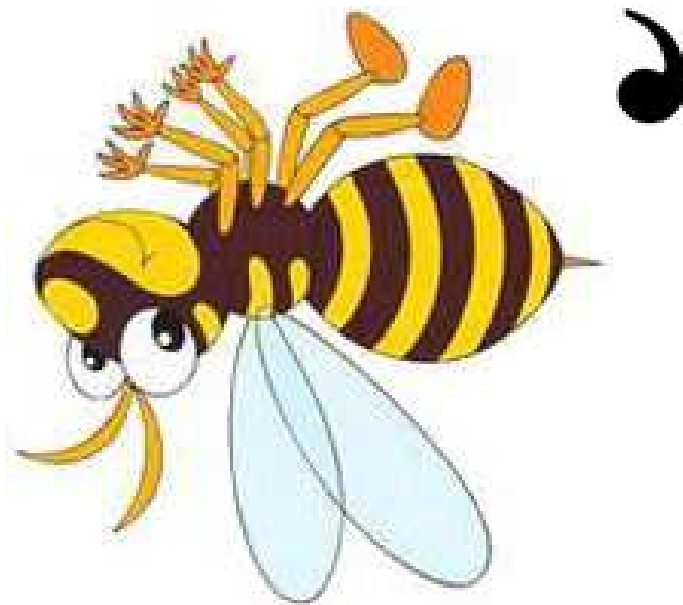
#### V. Підведення підсумків заняття. Інтерактивна вправа «Крісло автора»

- Запропонуйте учням сісти в авторське крісло й розповісти, як потрібно керувати власним часом.
- Узагальніть відповіді дітей.

# Матеріали для дітей

## Чим вимірюють час?

Додаток 1





## Чим вимірюють час?

Додаток 2

38

І	Г	М	А	М	А	Л	О
Г	Ч	А	С	О	В	И	Й
Ь	А	В	В	В	Ч	Д	У
С	С	К	І	А	А	К	Л
В	В	А	Т	Р	С	О	Н
О	І	О	Л	Ч	Н	І	С
Д	Т	К	О	І	О	С	А
А	П	О	М	Н	Й	У	Ч



## Чим вимірюють час?

Додаток 3





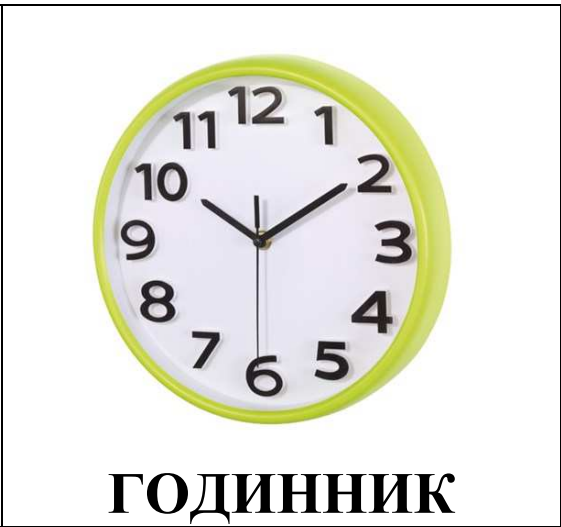
## Чим вимірюють час?

Додаток 4

40



**КАЛЕНДАР**



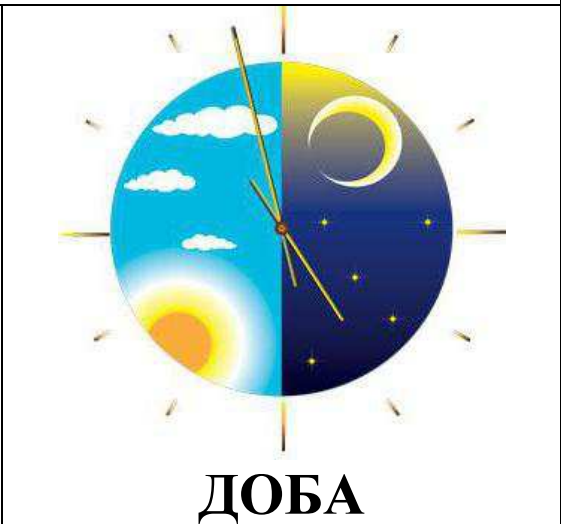
**ГОДИННИК**



**РІК  
ПОРА РОКУ  
МІСЯЦЬ**



**ТИЖДЕНЬ**



**ДОБА**

**ГОДИНА  
ХВИЛИНА  
СЕКУНДА**

**СТОЛІТТЯ  
ТИСЯЧОЛІТТЯ**





## Чим вимірюють час?

Додаток 5

<b>и Ж й в и</b>	<b>о ч н я и н С й</b>
<b>н г н я и о В й</b>	<b>і ч с П о й н и</b>
<b>н х а М і ч й е н и</b>	<b>н й е к т л н р о и Е</b>

## Чим вимірюють час?

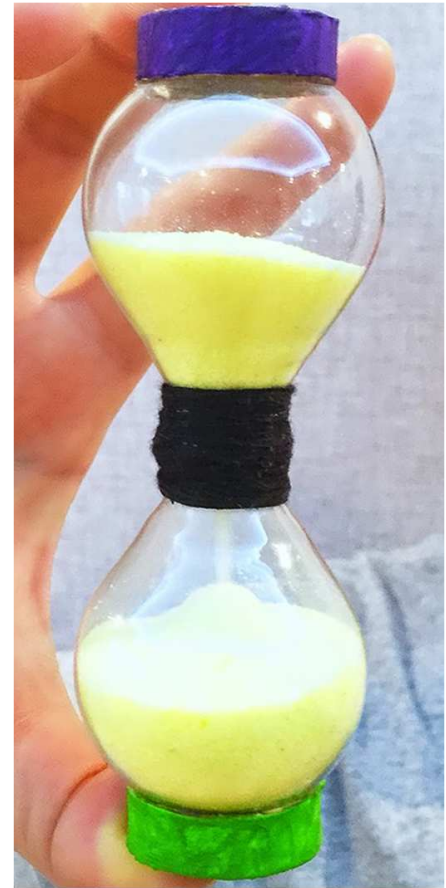
Додаток 6

# ПІСОЧНИЙ ГОДИННИК

Підготуйте:

- 2 однакові пластикові пляшки з кришечками (попередньо їх потрібно помити та висушити)
- Супер-клей
- Дриль або шило, нагрівши яке можна зробити отвори у кришечках
- Скотч
- Ножниці
- Пісок або дрібну крупу

1. Склейте кришечки між собою супер-клеєм, зробіть у них отвори.
2. Насипте у пляшку пісок чи крупу за допомогою воронки.
3. Прикрутіть до склеєних кришечок спочатку порожню пляшку, а потім повненьку.
4. Налаштуйте годинник. Для цього заміряйте, скільки часу потрібно, щоб уся крупа пересипалася з однієї пляшки в іншу. Додайте або відсипте крупу, щоб цей відрізок часу дорівнював 1, 2 чи 5 хвилинам.



## Чим вимірюють час?

Додаток 7

Софійка відвідує уроки балету. Урок розпочинається о 15 годині й триває 1 годину. Чи встигне дівчинка подивитися вдома улюблений мультфільм о 17 годині, якщо дорога додому з балетної студії займає 1 годину? О котрій годині вона буде вдома?



43

Учні 1 класу вирішили поїхати до Києва подивитися лялькову виставу «Принцеса на даху». Відомо, що на дорогу вони витратять 2 години. О котрій годині діти повинні виїхати зі свого міста, якщо вистава розпочинається о 12 годині дня?



Максимко вирішив привітати друга, який живе в Німеччині, щойно той прокинеться, о 8 годині ранку. О котрій годині Максимко повинен подзвонити другові, якщо різниця між часом в Україні і Німеччині становить 1 годину?





## Чим вимірюють час?

Додаток 8

# 2018

### Січень

пн	вт	ср	чт	пт	сб	нд
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

### Лютий

пн	вт	ср	чт	пт	сб	нд
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28				

### Березень

пн	вт	ср	чт	пт	сб	нд
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

### Квітень

пн	вт	ср	чт	пт	сб	нд
					1	
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

### Травень

пн	вт	ср	чт	пт	сб	нд
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

### Червень

пн	вт	ср	чт	пт	сб	нд
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

### Липень

пн	вт	ср	чт	пт	сб	нд
					1	
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

### Серпень

пн	вт	ср	чт	пт	сб	нд
	1	2	3	4	5	
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

### Вересень

пн	вт	ср	чт	пт	сб	нд
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

### Жовтень

пн	вт	ср	чт	пт	сб	нд
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

### Листопад

пн	вт	ср	чт	пт	сб	нд
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

### Грудень

пн	вт	ср	чт	пт	сб	нд
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						



## Чим вимірюють час?

Додаток 9

Валерій, Ніна та Степан святкують свої дні народження у березні. Ніна найстарша серед друзів і народилася в перший день весни. Валерій наймолодший в своїй компанії, сусідами числа його дня народження є числа 17 і 19. Степан старший від Валерія на 6 днів. Визнач, якого числа і в які дні тижня у 2018 році святкуватимуть діти свої уродини.



45

В Україні День Матері відзначають у другу неділю травня. На яке число припадає це свято у 2018 році?





## Чим вимірюють час?

Додаток 10



46

<b>Січень</b>	<b>Лютий</b>	<b>Березень</b>
<b>Квітень</b>	<b>Травень</b>	<b>Червень</b>
<b>Липень</b>	<b>Серпень</b>	<b>Вересень</b>
<b>Жовтень</b>	<b>Листопад</b>	<b>Грудень</b>





## Чим вимірюють час?

Додаток 11

День 1. Обід, коли поруч працює телевізор	
	
Час початку	Час завершення

День 2. Обід, коли поруч НЕ працює телевізор	
	
Час початку	Час завершення



---

**Навіщо нам потрібно бути пунктуальними?**

---

Додаток 12

**Запізнюватися ніколи не можна!**

48

**Якщо я запізнюся, нічого не станеться**



## Навіщо нам потрібно бути пунктуальними?

Додаток 13

Тебе запросили на День народження на 12 годину дня. Але ти не встигаєш.



49

Ти запросив у гості друга, який спізнився на 2 години.



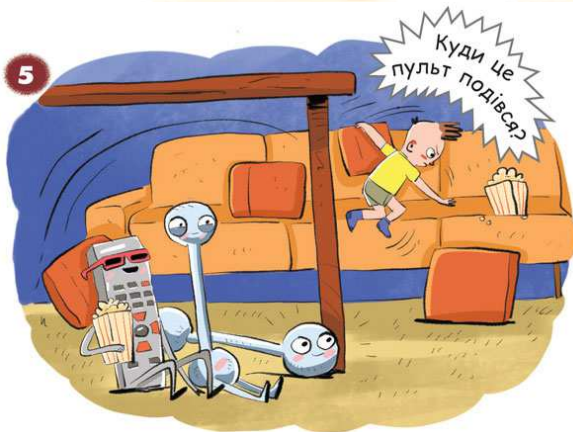
Ти прийшов до театру, коли вистава вже розпочалася.



## Навіщо нам потрібно бути пунктуальними?

### Додаток 14

50



## Навіщо нам потрібно бути пунктуальними?

Додаток 15

### Ситуація 1.

Циркова вистава має розпочатися о 16 годині. О котрій годині потрібно вийти з дому, якщо дорога до цирку займає 1 годину?



51

### Ситуація 2.

До залізничного вокзалу Петрикові потрібно їхати автобусом 2 години. Він вирушив з кінцевої зупинки о 13 годині. Чи встигне він зустріти свого друга, який приїжджає поїздом із Вінниці о 16 годині?





# Як керувати часом?

Додаток 16

52



## Як керувати часом?

Додаток 17



53

### План Ромчика

Навчання	Хобі	Ігри	Допомога дорослим	Спорт	Спілкування
Виконати домашнє завдання	Поскладати з лего 	Пограти у футбол з друзями 	Приготувати вечерю з бабусяю	Пограти у футбол з друзями 	Пограти у футбол з друзями 
Пограти на піаніно 	Подивитися футбол по телевізору 	Пограти на приставці 	Прибрати в кімнаті 	Зробити зарядку 	Подивитися футбол по телевізору з татом 
Почитати 		Побавитися з молодшим братиком			Приготувати вечерю з бабусяю

### План Миросі

Навчання	Хобі	Ігри	Допомога дорослим	Спорт	Спілкування
Виконати домашнє завдання	Помалювати 	Пограти у ляльки з подружками 	Допомогти у приготуванні обіду	Тренування з тенісу 	Пограти у ляльки з подружками 
Повчитися у мамі в'язати 	Почитати 	Пограти на татовому телефоні	Помити посуд після обіду	Погуляти надворі	Повчитися у мамі в'язати 
			Полити квіти 		Написати татові листа





## Як керувати часом?

Додаток 18

54

Іванко збирався  на тренуванні  з , яке

розпочиналося  о . Хлопчик дивився



і за 20 хвилин до початку тренування

почав збирати свою  спортивну  форму. Але ні к не

міг від укати . Хвилин 10 укав, поки не

виг гнув х з-під . Звичайно, на тренуванні



спізнився і тренер йому зробив заува ення .

